

În ce privește momentul valorificării acestei cauze penale, dispoziția legală citată statuează obligația instanței de a se pronunța asupra încetării de drept a măsurii preventive dispuse pe parcursul procesului penal față de inculpatul minor și a punerii de îndată în libertate a acestuia alunci când pronunță o măsură educativă, indiferent de natura acesteia (privativă ori neprivativă de libertate), măsura fiind executorie.

Astfel, art. 399 alin. (3) lit. d) din Codul de procedură penală, fiind o cauză specială de încetare de drept a măsurii arestării preventive, dispoziția instanței de fond privind încetarea de drept a acestei măsuri preventive este o hotărâre pronunțată în condițiile art. 399 alin. (1) din același cod și, conform art. 399 alin. (4) al aceluiași act normativ, are caracter executoriu.

Chiar dacă s-ar considera că art. 399 alin. (4) din Codul de procedură penală nu ar prevedea în mod expres că dispoziția instanței, întemeiată pe art. 399 alin. (3) lit. d) din același cod, de punere de îndată în libertate, este executorie, un asemenea caracter rezultă din interpretarea gramaticală a acestui text care utilizează sintagma de *îndată* cu privire la punerea în libertate, precum și din interpretarea sistematică a dispozițiilor art. 399 alin. (1)–(3) din Codul de procedură penală. Astfel, alin. (3), prin utilizarea sintagmei *de asemenea*, trimite la un regim juridic identic alin. (1) și (2) ale art. 399 din Codul de procedură penală, inclusiv sub aspectul caracterului executoriu, prevăzut de art. 399 alin. (4) din același cod.

Președintele Înaltei Curți de Casație și Justiție, doamna judecător Livla Dolna Stanău, a declarat dezbaterile închise, iar completul de judecată a rămas în pronunțare asupra recursului în interesul legii.

INALTA CURTE,

deliberând asupra recursului în interesul legii, conștientă următoarele:

1. Problema de drept ce a generat practica neunitară.

Prin recursul în interesul legii formulat de Colegiul de conducere al Înaltei Curți de Casație și Justiție s-a arătat că în practica judiciară națională nu există un punct de vedere unitar cu privire la interpretarea dispozițiilor art. 399 alin. (1) și (3) lit. d) din Codul de procedură penală referitoare la măsurile preventive aplicabile minorilor, în sensul că la momentul soluționării în primă instanță a acțiunii penale, prin luarea unei măsuri educative, încetează de drept măsura preventivă dispusă anterior față de minor.

2. Examenul jurisprudențial

Prin recursul în interesul legii se arată că, în urma verificării jurisprudenței naționale, în materia măsurilor preventive aplicabile minorilor, în condițiile soluționării acțiunii penale prin luarea unei măsuri educative, a fost identificată problema de drept referitoare la modalitatea aplicării art. 399 alin. (1) și (3) lit. d) din Codul de procedură penală, cu referire la constatarea încetării de drept a măsurii preventive, la momentul pronunțării primei instanțe sau la momentul rămănerii definitive, fiind evidențiate două orientări cu privire la acest aspect și, prin urmare, caracterul neunitar al practicii judiciare în materie.

3. Soluțiile pronunțate de instanțele judecătorești

3.1. Potrivit unei orientări jurisprudențiale mai frecvent întâlnite s-a considerat că în ipoteza sus-menționată, art. 399 alin. (3) lit. d) din Codul de procedură penală prevede o cauză legală de încetare de drept a măsurii preventive ce trebuie valorificată la momentul soluționării, în fond, a acțiunii penale; altfel, textul devine inaplicabil, întrucât la momentul rămănerii definitive se va proceda la punerea în executare a măsurii educative (anexa 1: Sentința penală nr. 506 din 5 iunie 2014, pronunțată în Dosarul nr. 4.016/300/2014 de Judecătoria Sectorului 2 București, definitivă prin Decizia penală nr. 905 din 21 august 2014 a Curții de Apel București — Secția I penală; Sentința penală nr. 763 din 6 octombrie 2014, pronunțată în Dosarul nr. 4.821/270/2014 de Judecătoria Onești, definitivă la

27 octombrie 2014 prin neapelare; Sentința penală nr. 653 din 16 septembrie 2014, pronunțată în Dosarul nr. 9.970/300/2014 de Judecătoria Sectorului 2 București, definitivă prin decizia penală Curții de Apel București — Secția a II-a penală).

3.2. Într-o a doua orientare a practicii judecătorești, cu privire la același aspect s-a considerat că, similar cu situația majorului, măsura preventivă poate subzista de-a lungul întregului proces penal, momentul terminus putând fi determinat de punerea în executare a sancțiunii (anexa 2: Sentința penală nr. 56 din 19 martie 2014, pronunțată în Dosarul nr. 7.065/90/2013 de Tribunalul Vâlcea, definitivă prin Decizia penală nr. 322/A din 2 iunie 2014 a Curții de Apel Pitești — Secția penală și pentru cauze cu minori și de familie; Sentința penală nr. 2.181 din 17 octombrie 2014, pronunțată în Dosarul nr. 14.474/233/2014 de Judecătoria Galați, definitivă la 11 noiembrie 2014, prin neapelare; Sentința penală nr. 347 din 19 septembrie 2014 pronunțată în Dosarul nr. 6.038/314/2014 de Judecătoria Suceava, definitivă la 14 octombrie 2014, prin neapelare; Sentința penală nr. 326 din 1 octombrie 2014, pronunțată în Dosarul nr. 3.531/279/2014 de Judecătoria Piatra-Neamț, definitivă la 20 octombrie 2014, prin neapelare).

4. Opinia procurorului general

Soluția propusă de Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, Serviciul judiciar a fost în sensul că, la momentul soluționării în primă instanță a acțiunii penale, prin luarea unei măsuri educative, încetează de drept măsura preventivă dispusă anterior față de inculpatul minor, dispoziția având caracter executoriu.

5. Raportul asupra recursului în interesul legii

Proiectul de soluție propus prin raportul întocmit în cauză reflectă prima soluție identificată de examenul jurisprudențial, în sensul că în interpretarea și aplicarea dispozițiilor art. 399 din Codul de procedură penală, la momentul soluționării, în primă instanță, a acțiunii penale, prin pronunțarea unei măsuri educative, măsura arestării preventive luată anterior față de inculpatul minor încetează de drept, iar instanța dispune punerea de îndată în libertate a inculpatului minor arestat preventiv.

S-a argumentat, în esență, că întrucât în dispozițiile art. 399 alin. (3) lit. d) din Codul de procedură penală, legiuitorul se referă la „o măsură educativă”, fără a face vreo distincție între măsurile educative neprivative de libertate și măsurile educative privative de libertate, rezultă că dispozițiile art. 399 alin. (3) lit. d) din Codul de procedură penală privesc atât măsurile educative neprivative de libertate, cât și măsurile educative privative de libertate.

Ca urmare, deși soluția legislativă adoptată în art. 399 alin. (3) lit. d) din Codul de procedură penală trebuie revizuită, în sensul limitării dispozițiilor acestui text de lege la măsurile educative neprivative de libertate, existând propuneri de amendamente în acest sens formulate la proiectul de Lege pentru modificarea și completarea Legii nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală, precum și pentru completarea Legii nr. 187/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 288/2009 privind Codul penal, până la modificarea art. 399 alin. (3) lit. d) din Codul de procedură penală distincția între măsurile educative neprivative de libertate și măsurile educative privative de libertate nu are bază legală.

În concluzie, în lipsa unui text legal, până la o viitoare intervenție a legiuitorului, în interpretarea și aplicarea dispozițiilor art. 399 alin. (3) lit. d) din Codul de procedură penală nu se poate distinge între măsurile educative neprivative de libertate și măsurile educative privative de libertate, iar o atare distincție, în baza cadrului legal în vigoare, pune în discuție conformitatea cu art. 5 paragraful 1 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, așa cum rezultă din jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului.

6. Înalta Curte de Casație și Justiție

Chestiunea de drept „dacă la momentul soluționării, în primă instanță, a acțiunii penale prin luarea unei măsuri educative înlocuiește de drept măsura preventivă dispusă anterior față de minor” este în sensul primei orientări jurisprudențiale, fiind în concordanță cu argumentele de drept reglementate, atât prin legislația internă, cât și prin legislația internațională.

6.1. Dispoziții legale incidente

— Dispoziția legală supusă dezlegării: art. 399 din Codul de procedură penală potrivit căruia:

„(1) Instanța are obligația ca, prin hotărâre, să se pronunțe asupra menținerii, revocării, înlocuirii ori încetării de drept a măsurii preventive dispuse pe parcursul procesului penal cu privire la inculpat.

(2) În caz de renunțare la aplicarea pedepsei, de amânare a aplicării pedepsei, de achitare sau de încetare a procesului penal, instanța dispune punerea de îndată în libertate a inculpatului arestat preventiv.

(3) De asemenea, instanța dispune punerea de îndată în libertate a inculpatului arestat preventiv atunci când pronunță:

a) o pedeapsă cu închisoare cel mult egală cu durata reținerii și arestării preventive;

b) o pedeapsă cu închisoare, cu suspendarea executării sub supraveghere;

c) o pedeapsă cu amendă, care nu însoțește pedeapsa închisorii;

d) o măsură educativă.

(4) Hotărârea pronunțată în condițiile alin. (1) și (2) cu privire la măsurile preventive este executorie.”

— Dispoziția legală din Codul de procedură penală din 1969: art. 350 alin. 2 și 3 din Codul de procedură penală:

„În caz de achitare sau de încetare a procesului penal, instanța dispune punerea de îndată în libertate a inculpatului arestat preventiv.

De asemenea, instanța dispune punerea de îndată în libertate a inculpatului arestat preventiv, atunci când pronunță:

a) o pedeapsă cu închisoare cel mult egală cu durata reținerii și arestării preventive;

b) o pedeapsă cu închisoare, cu suspendarea condiționată a executării ori cu suspendarea executării sub supraveghere sau cu executare la locul de muncă;

c) amendă;

d) o măsură educativă.”

6.2. Premisa dezlegării chestiunii de drept este aceea că textul art. 339 alin. (1), alin. (3) lit. d) din Codul de procedură penală a fost preluat din legislația anterioară (art. 350 alin. 3), jurisprudența fiind constantă în a considera ipotezele enumerate ca determinând încetarea de drept a măsurii și în consecință interpretarea sistematică a alin. (3) al textului actual, respectiv aspectul că toate cazurile enumerate, inclusiv cel de la lit. d), vor determina aceeași soluție a încetării de drept a măsurii preventive.

Caracterul executoriu al punerii în libertate se deduce din sintagma „de îndată”, inclusă în textul alin. (3), chiar dacă legiuitorul a omis enumerarea acestei situații în alin. (4).

Aceeași soluție rezultă și dintr-o interpretare strict literală ori gramaticală, alin. (3) edăugând noi ipoteze alineatelor anterioare, aspect marcat de legiulor prin menționarea (de asemenea) în debutul dispoziției.

De altfel și în doctrină s-a exprimat punctul de vedere potrivit căruia „indiferent de infracțiune și de tipul măsurii educative, este obligatorie punerea în libertate a inculpatului minor la momentul pronunțării hotărârii în primă instanță”, măsura fiind executorie.

Dispozițiile art. 399 alin. (3) lit. d) din Codul de procedură penală, privitoare la judecata în primă instanță, prevăd explicit că „instanța dispune punerea de îndată în libertate a inculpatului arestat preventiv atunci când pronunță: d) o măsură educativă.”

Or, utilizarea sintagmei „de îndată” în contextul pronunțării hotărârii în primă instanță, în cadrul prevederilor care reglementează dispozițiile primei instanțe în materia măsurilor preventive, conduce la concluzia că momentul punerii în libertate a inculpatului minor arestat preventiv este momentul soluționării cauzei în primă instanță, iar nu momentul rămânerii definitive a hotărârii primei instanțe. Dacă intenția legiuitorului ar fi fost aceea de a nu conferi caracter executoriu dispoziției de punere în libertate a inculpatului minor arestat preventiv, nu ar fi utilizat sintagma „de îndată” în cuprinsul prevederilor art. 399 alin. (3) din Codul de procedură penală.

Pe de altă parte, este adevărat că dispozițiile art. 399 alin. (4) din Codul de procedură penală nu prevăd explicit caracterul executoriu al dispoziției de punere în libertate a inculpatului minor arestat preventiv, cu privire la care prima instanță a pronunțat o măsură educativă, însă caracterul executoriu al acestei dispoziții rezultă, pe de o parte, așa cum s-a arătat, din utilizarea sintagmelor „de îndată” și „de asemenea”; iar, pe de altă parte, din efectele pe care le-ar produce o interpretare contrară.

Astfel, a admite că dispoziția de punere în libertate a inculpatului minor arestat preventiv cu privire la care prima instanță a pronunțat o măsură educativă nu are caracter executoriu înseamnă a admite că inculpatul minor cu privire la care prima instanță a pronunțat o măsură educativă neprivativă de libertate ar putea fi privat de libertate până la rămânerea definitivă a hotărârii și a admite că inculpatul condamnat la pedeapsa amenzii ar putea fi privat de libertate până la rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare.

De altfel, nici dispozițiile art. 399 alin. (4) din Codul de procedură penală nu prevăd caracterul executoriu al dispoziției de punere în libertate a inculpatului condamnat la pedeapsa amenzii, care nu însoțește pedeapsa închisorii, la care se face referință în art. 399 alin. (3) lit. c) din același cod. Or, pronunțarea unei măsuri educative neprivative de libertate sau a unei pedepse cu amendă, care nu însoțește pedeapsa închisorii, este incompatibilă cu menținerea privării de libertate a inculpatului.

Dispozițiile legale menționate trebuie corelate cu cele ale art. 241 din Codul de procedură penală, care reglementează cazurile generale de încetare de drept a măsurilor preventive, fără ca legiuitorul să facă o enumerare limitativă a acestora, ci doar stabilind existența unor cazuri speciale în alin. (1) lit. d) al aceluiași text de lege, respectiv că măsurile preventive încetează de drept „în alte cazuri anume prevăzute de lege.”

Un astfel de caz anume prevăzut de lege, care privește exclusiv măsura arestării preventive și care se încadrează în dispoziția art. 241 alin. (1) lit. d), este cazul prevăzut în art. 399 alin. (3) lit. d) din Codul de procedură penală, referitor la pronunțarea unei măsuri educative față de inculpatul minor arestat preventiv.

Astfel, întrucât în dispozițiile art. 399 alin. (3) lit. d) din Codul de procedură penală, legiuitorul se referă la „o măsură educativă”, fără a face vreo distincție între măsurile educative neprivative de libertate și măsurile educative privative de libertate, rezultă că dispozițiile art. 399 alin. (3) lit. d) din Codul de procedură penală privesc atât măsurile educative neprivative de libertate, cât și măsurile educative privative de libertate.

Așa fiind, în interpretarea și aplicarea unitară a dispozițiilor art. 399 alin. (3) lit. d) și alin. (4) din Codul de procedură penală, la momentul soluționării, în primă instanță, a acțiunii penale, prin pronunțarea unei măsuri educative, indiferent de natura acesteia, măsura arestării preventive luată anterior față de inculpatul minor încetează de drept, iar instanța dispune punerea de îndată în libertate a inculpatului minor arestat preventiv.

Pentru considerentele arătate, în temeiul art. 473 și 474 din Codul de procedură penală,

ÎNALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE

În numele legii

DECIDE:

În interpretarea și aplicarea unitară dispozițiilor art. 399 alin. (3) lit. d) și alin. (4) din Codul de procedură penală stabilește că:
La momentul soluționării, în primă instanță, a acțiunii penale, prin pronunțarea unei măsuri educative, indiferent de natura acesteia, măsura arestării preventive, luată anterior față de inculpatul minor, închează de drept, iar instanța dispune punerea de îndată în libertate a inculpatului minor arestat preventiv.

Obligatorie, potrivit art. 474 alin. (4) din Codul de procedură penală.

Pronunțată în ședință publică astăzi, 16 martie 2015.

PREȘEDINTELE ÎNALTEI CURȚI DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE

LIVIA DOINA STANCIU

Magistrat-asistent,

Monica Eugenia Ungureanu

0016980909042015

EDITOR: GUVERNUL ROMÂNIEI

„Monitorul Oficial” R.A., Str. Parcului nr. 65, sectorul 1, București; C.I.F. RO427292,
IBAN: RO55RNCB009200671100001 Banca Comercială Română — S.A. — Sucursala „Unirea” București
și IBAN: RO12TREZ7005089XXX000531 Direcția de Trezorerie și Contabilitate Publică a Municipiului București
(focul numai persoanelor juridice bugetare)
Tel. 021.318.61.29/160, fax 021.318.51.15, e-mail: marketing@ramo.ro, internet: www.monitoruloficial.ro
Adresa pentru publicitate: Centrul pentru relații cu publicul, București, șos. Pandurii nr. 1,
bloc P33, parter, sectorul 5, tel. 021.401.00.70, fax 021.401.00.71 și 021.401.00.72
Tiparul: „Monitorul Oficial” R.A.

5 948 568 829251